

borg Amts 2den Valgkreds og jeg havde stillet igaar, men det mener man nu — og det er jo maaffee rigtigt meent — at dette ikke er nok. Man troer, at kan man ikke gennemføre Alt iaar — og derom er der vel ingen Illusion — saa kan man maaffee et andet Aar gjøre det. Nu, Tiderne vilse vise, om de Herrer heri handle fornuftigt eller ei.

H. C. D. Müller: Afdøde Gods-eier Estrup siger i Begyndelsen af sit bekjendte Skrift om Livsfæste, at vistnok i intet Land have de tidligere Brugsforhold efterladt et saa karakteristisk Rettsforhold som Livsfæste, og at det er en besynderlig Indretning, svævende imellem Leie og Gie. Jeg troer, at man, efter det, man hører selv af de Medlemmer, som have udtalt sig for den frieste Udvikling af vore Landbosforhold, maa indrømme, at Forholdet, saaledes, som det hidtil har bestaaet, kun med stor Forsigtighed kan løses, og jeg troer, at den afdøde Forfatter træffende har betegnet hele Forholdet; men jeg skal tilføie, at ligesom det vistnok er et eienommeligt og karakteristisk Forhold, har det vistnok viist sig især for vor unge politiske Udvikling, at det er et skadeligt Forhold. Jeg tillod mig ved en lignende Lovs Behandling ifjor at fremhæve, hvorledes man fra een Side i den grundlovgivende Rigsforsamling uhyre stærkt urgerede paa, at Fæstespørgsmaalet da skulde løses, og det blev da navnlig urgeret af de daværende Rigsdagsmænd C. Ploug og E. C. Dahl, men at Bondevennelseffelskabets Ledere stode bestemt imod, at det skulde løses allerede af Rigsforsamlingen. De tvende nævnte Medlemmer af Rigsforsamlingen urgerede, at det vilde aldeles utvivlsomt forstyrre vore Valg, og vor politiske Udvikling vilde hevege sig paa en alt andet end ønskelig og heldig Basis for fornuftige Valg, saalænge det ikke var løst; og jeg tillod mig ligeledes ved Lovforslaget ifjor nærmere at udvise, at det kunde paavises ikke blot som almindelig Sætning, men ved ganske bestemte Valg, at dets Indflydelse i ganske overordentlig Grad havde frembragt forunderlige Resultater ved Valgene og overordentligt forstyrret den politiske Udvikling. Jeg nævnte flere

Exempler, hvor Mænd, der stode med Fæsteloafsløsningsforslag i deres Haand, vare paa Grund af den uhyre Uengstelse, hvormed Fæsternerne bestandig saae paa Spørgsmaalet, faldne for andre Mænd, der blot formedelst deres ydre Stilling mere havde havt Bølgernes uengstelige Tilsv. i dette Spørgsmaal, men ikke havde seet sig istand til at røre ved Spørgsmaalet med den mindste Kraft eller paa nogen Maade senere have kunnet bidrage til dets Løsning. Jeg nævnte blandt saadanne Tilfælde ganske bestemt især tre Valghandlinger, og jeg skal ikke gjentage Enkeltheberne ved dem her, men kun urgere, at ved en af de Valghandlinger, som jeg nærmere fremstillede dengang, faldt i Præsto Amts 4de Valgkreds i 1852 en Mand med et Fæsteloafsløsningsforslag i sin Haand, et saadant Forslag, som i alle sine Grundtræk var ganske det samme som det, der ifjor blev behandlet af dette Thing; men paa Grund af, at Bondevennelseffelskabets Bestyrelse heftigt havde erklæret sig imod, at han kun vilde lade Fæsternes Efterladte komme en Trediedeel tilgode, faldt han som Valgcandidat. Det forekommer mig, at dette viser, at det er et politisk Spørgsmaal, som man absolut maa løse, thi Danmarks Grundlov kjenner ikke en saadan Indflydelse af Standsspørgsmaal. Danmarks Grundlov gaaer ud paa, at der ikke skal findes nogen enkelt Stand, men ligeover herfor maa det — og det er Spørgsmalets anden Side — ogsaa erkendes, at saalænge et Standsforhold som Bondestandens er saa nøie indviklet i et Brugsforhold af Landets vigtigste Næringskilde, saalænge maa den lovgivende Magt syse med Begrebet om Bondestand. Saalænge der til Begrebet Bondestand er knyttet i Lovgivningen saamange væsentlige Retsspørgsmaal ved Brugen af Landets Jord, saalænge kan den lovgivende Magt ikke tabe dette Forhold af Syne under Synspunktet af disse specielle Bestemmelser, der her have udviklet sig i Tidernes Løb. Nægtet Grundloven, som sagt, ikke kjenner Noget til en særlig Stand i Henseende til fremtidig Lovgivningsforhold, saa er der fra ældre Tid dog tillige et andet lignende Forhold tilstede med Adelen, som, indtil det er løst, fastholder et stort Brugsfor-